

Les utopies, exigències de perfecció.

La República de Plató constitueix la primera utopia política d'occident. El terme utopia significa literalment "lloc inexistent" i es fa servir en filosofia per designar un projecte ideal de societat. Plató i altres pensadors van esbossar ambiciosos projectes amb els quals pretenien explicar com havia de ser l'ésser humà i com havia de constituir-se una comunitat per aconseguir la justícia i la felicitat; amb això van pretendre criticar la situació política de la seva època i proposar millores socials. El problema és que són irreals i, de vegades, es converteixen en dogmes i ideologies incompatibles amb la llibertat humana i la dignitat de la persona.

Karl Popper, un filòsof austríac del segle XX, va criticar durament l'estat ideal de Plató, en qui veia un antecedent de tots els totalitarismes. A *La societat oberta i els seus enemics* va escriure: "La temptativa utòpica d'aconseguir un estat ideal, servint-se per això d'un pla de la societat total, exigeix, pel seu caràcter, el govern fort i centralitzat d'un poc nombre de persones, capaç, en conseqüència, de conduir fàcilment a la dictadura. I això ha de considerar-se una crítica a la concepció utopista ja que [...] l'autoritarisme constitueix una forma de govern summament qüestionable". (K. Popper, *La sociedad abierta y sus enemigos*, Barcelona. Paidós. 1957, pag. 159).

L'Estat ideal de Plató

Els filòsofs-reis haurien d'ocupar, segons Plató, el lloc més alt en l'administració política. Com que són savis, saben què és el que convé als ciutadans més bé que ells mateixos. Així, per exemple, decideixen per ells sobre el seu matrimoni i s'ocupen de l'educació dels seus fills. A la república platònica tot està controlat pel poder públic.

Les utopies al llarg de la història.

Després de Plató, les obres utòpiques més importants són *Utopia* de Thomas More, escrita el 1516, *La ciutat del sol* de Tomaso Campanella, el 1623 i la *Nova Atlàntida* de Francis Bacon, publicada el 1627.

Al segle XIX els primers pensadors socialistes van ser qualificats d'utòpics perquè les seves propostes es consideraven irreals, és el que passa amb els "falansteris" ideats per Fourier, que eren comunitats d'adscripció voluntària en què la propietat privada no existia. Autors com Martin Buber han considerat també el marxisme com a utòpic ja que proposa un socialisme que no prové de la llibertat humana sinó que ve necessàriament a través d'una revolució social.

Les utopies i la llibertat humana

No s'ha de buscar mala fe, per altra part, en aquells que proposen utopies. De fet, algunes vegades han cridat l'atenció sobre els defectes de la seva època i això ha servit per corregir-los. Però aplicar-les a la realitat pot ocasionar problemes d'incompatibilitat amb la democràcia i amb la llibertat.

Referint-se a les utopies, Friedrich Höderlin, poeta romàntic alemany, va dir encertadament que quan l'home ha volgut fer en aquesta terra un Cel, ha acabat sempre construint inferns.

“La utopia simplifica el món i exclou especialment la iniciativa creadora de l'individu. [...] En la utopia es desplega la vida amb un aire artificial que fa uniformes tots els sentiments. Els mateixos interessos intel·lectuals són conduïts per vies segures. És a dir, “els problemes reals de la vida de l'home es converteixen en problemes artificials d'autòmats amb instints, problemes il·lusoris que admeten la mateixa solució perquè provenen de la mateixa esquematització mecanicista [...] Si no posseís tota la llum, no seria utopia. La utopia fa efectives unes possibilitats a força d'eliminar aquelles que xoquen amb el seu projecte de realitat i negar les limitacions d'altres.” (Juan Cruz Cruz, *Libertad en el tiempo. Ensayo sobre la historicidad del hombre*. Asociación de la Rábida. Perú. 1986, pag. 205).

A. BELDA, J.M. CARABANTE: *Història de la filosofia. 2n de Batxillerat*. Barcelona. Editorial Casals. 2009